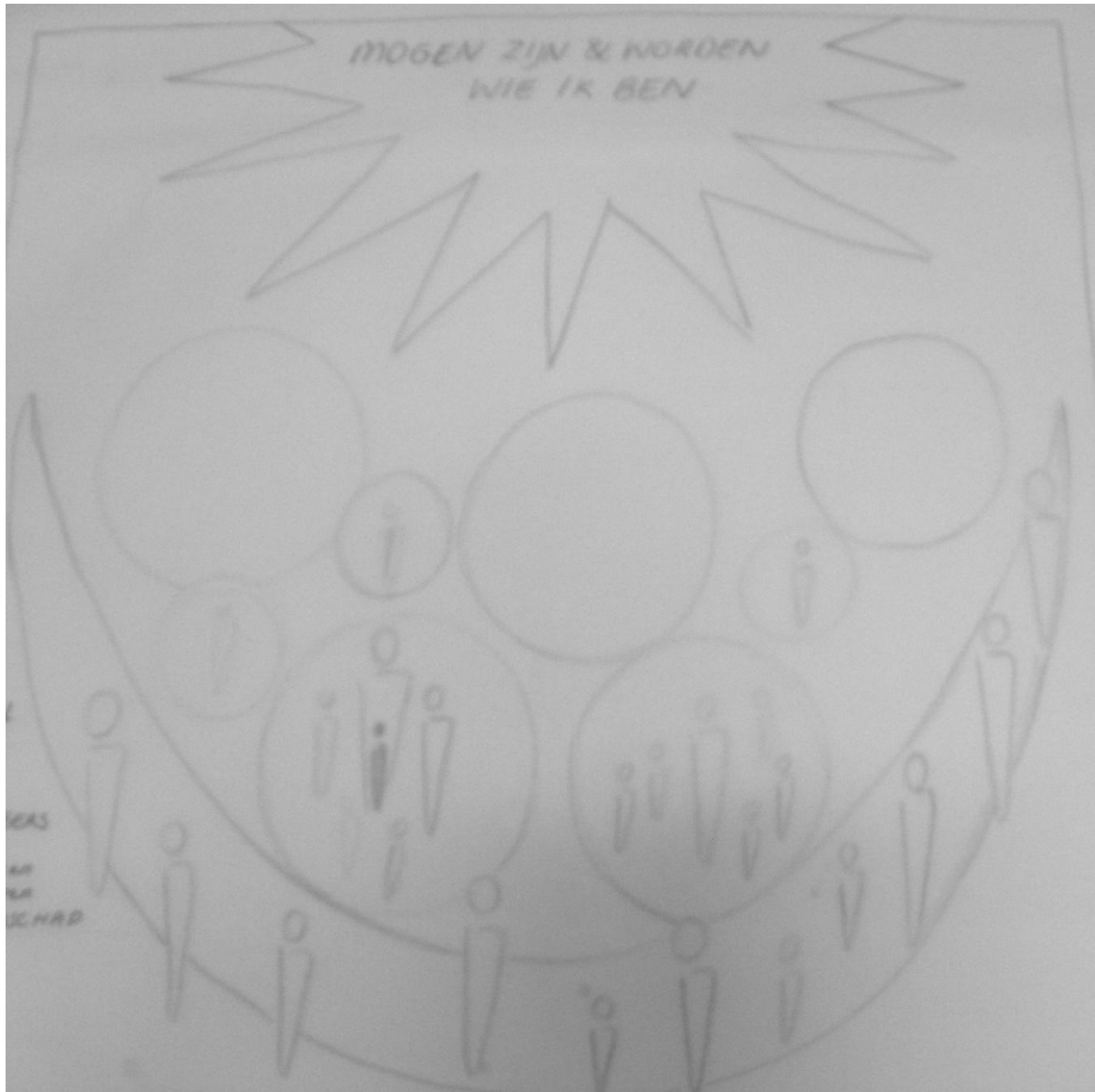

Mogen zijn en worden wie je bent

Pedagogisch beleidsplan

De Sprank

(Ha Maartje, ik heb op veel plaatsten niet specifiek de hele dagopvang genoemd als er al vrije Speelklas stond en de tekst die eronder staat op peuterklasjes én op hele dagopvang van toepassing is. Alle klasjes en de hele dagopvang groep vallen namelijk onder de Vrije Speelklas. Dit maakt het lezen voor iedereen gemakkelijker. Let jij goed op of ik dat goed gedaan heb? Liefs)

Mogen zijn en worden wie je bent

‘Mogen zijn en worden wie je bent’ is de kern van waaruit wij werken met de kinderen die bij ons naar De Vrije Speelklas) of naar Het Grote Huis) komen. In dit pedagogisch beleidsplan werken wij die kern verder uit, waarbij we waar nodig onderscheid maken in peuterklas, hele dagopvang en buitenschoolse opvang.

Dit pedagogisch beleidsplan vormt de basis van waaruit we met elkaar de pedagogische aanpak levend houden. Er wordt vanuit de praktijk steeds opnieuw vorm en inhoud gegeven aan de pedagogische uitgangspunten om zo oog te houden voor wat kinderen en pedagogisch professionals nodig hebben.

Dagelijks starten we de werkdag met een spreuk die ons bewust houdt van het idee van waaruit we werken.

Uit werelden van de geest

Zijn deze kinderenafgedaald en in raadselen gehuld tot ons gekomen

Wij hebben hun wezen tot klaarheid te brengen

Van dag tot dag van uur tot uur

1. Aandacht en bewustzijn voor ieder kind

In onze pedagogische visie gaan we ervan uit dat elk kind uniek is en in zijn eigenheid gezien en aangesproken wil worden. Wij willen dan ook een leefruimte creëren waarin ieder tot zijn recht kan komen binnen het geheel. We geven deze visie vorm door er werkelijk te zijn, met aandacht en bewustzijn voor ieder kind. We zien ze, luisteren naar hun verhalen, voelen aan wat ze nodig hebben en verzorgen zo met elkaar een tweede thuis.

We werken vanuit een antroposofische grondslag volgens de ideeën van Rudolf Steiner, de grondlegger van de antroposofie en van de Vrije scholen. Hij benadrukt het belang van de

ontwikkeling van de eigen individualiteit in de kindertijd binnen een sociale context. Elk kind heeft eigen mogelijkheden en talenten die hij tot uitdrukking wil brengen. Wij willen het voor de kinderen mogelijk maken om zichzelf te zijn en hun eigen identiteit verder te ontwikkelen en tegelijkertijd zorgdragen voor de hele groep. Uitgaand van onze pedagogische visie geven we invulling aan de wettelijk vereiste taken:

1. Het bieden van emotionele veiligheid

De pedagogisch professionals van De Sprank bieden emotionele veiligheid door:

- Eerbied en respect te tonen voor mens, dier en omgeving
- Het samenzijn tot fijne momenten te maken
- Structuur te geven en duidelijk te zijn
- Een herkenbaar dagritme te volgen
- Seizoenen en jaarfeesten samen te beleven en vieren
- Open te staan voor feedback en te reflecteren op het eigen handelen

2. Ontwikkeling van persoonlijke en sociale competenties

De pedagogisch professionals van De Sprank begeleiden kinderen in de ontwikkeling van persoonlijke en sociale competenties

- Vanuit een antroposofisch mensbeeld
- Door aandacht voor de fysieke, zintuiglijke en creatieve ontwikkeling
- Door voorbeeldgedrag van de pedagogisch professional
- Door een individuele benadering van elk kind
- Door kinderen te stimuleren en positief te bevestigen
- Door hen te ondersteunen een relatie met anderen op te bouwen en te ervaren wat het betekent om tegelijk met de ander IK te kunnen zijn

3. Overdracht van normen en waarden.

De pedagogisch professionals van De Sprank dragen normen en waarden over door:

- Normen en waarden voor te leven
- Kinderen de consequenties van hun handelen duidelijk te maken op een manier die passend is bij de leeftijdsfase van het kind
- Normen en waarden te hanteren die passen bij de ontwikkelingsfase van het kind en die aansluiten bij ieders individualiteit

In dit pedagogisch beleidsplan worden bovenstaande competenties en waarden verder uitgewerkt.

2. Pedagogische uitgangspunten

Naast de in dit pedagogische beleidsplan algemeen beschreven waarden begeleiden we de kinderen vanuit de ontwikkelingsfase gebonden aan hun leeftijd. In het antroposofische mensbeeld wordt de ontwikkeling van een kind in drie grote ontwikkelingsfasen van zeven jaar beschreven. In elk van die perioden van zeven jaar zijn markante ontwikkelingsmomenten te benoemen, een aantal hiervan worden in dit pedagogisch beleidsplan belicht omdat ze direct invloed hebben op het pedagogisch handelen van de pedagogisch professionals. We beschrijven de 1^e twee fasen van zeven jaar, 0-7 en 7-14 jaar, omdat we kinderen opvangen vanuit deze leeftijdsgroepen.

In dit plan is voor de leesbaarheid gekozen voor een beknopte beschrijving die zeker niet volledig zal zijn. Het gaat ons erom een eerste beeld te vormen van de ontwikkeling die een kind doormaakt en het pedagogische handelen wat daarop dient aan te sluiten. In de maandelijkse pedagogische vergaderingen verdiepen de pedagogisch professionals zich op dit thema door studie en kindbesprekingen.

0 tot 7 jaar, In deze eerste jaren ligt de nadruk nog sterk op het huiselijke in de directe zorg van volwassenen. In deze periode zijn nabootsing en imitatie van het kind de belangrijkste manier om te leren wat er vanuit de wereld op hem toekomt. Het kleine kind kenmerkt zich door een grote openheid tegenover de buitenwereld, het neemt alles vanuit zijn omgeving in zich op. Goed en kwaad lopen nog door elkaar. Het fysieke lichaam van het kind wordt in deze periode gevormd. De indrukken uit de omgeving hebben hier direct invloed op. Een omgeving waar een kind liefde, gezelligheid en vrolijkheid ervaart en waar genoten kan worden is positief vormend voor het fysieke lichaam.

- **Peuters:** Vanuit de nabootsing en imitatie bekeken heeft de pedagogisch professional invloed in opvoedende zin door dat wat ze zelf is. De innerlijke houding bepaalt het opvoedend karakter van de handelingen. Het jonge kind speelt in deze fase met wat zich binnen zijn horizon bevindt, zo is het kind in zijn spel nog gebonden aan zijn omgeving. Kinderen zijn bezig met het vormgeven van het fysieke lijf, de omgeving heeft hier een grote invloed op.

Pedagogisch professionals begeleiden kinderen in deze fase door: jonge kinderen niet op hun denken aan te spreken, zodat ze hun energie kunnen richten op de opbouw van het fysieke lichaam. De pedagogisch professionals laten in hun gedrag en innerlijke houding zien dat ze het nabootsen waard zijn, bij onenigheid tussen kinderen of 'stoutigheid' van kinderen, reageert de pedagogisch professional vanuit liefde en rust zonder de schuldvraag te benoemen. De omgeving, sfeer en

spelmateriaal worden door de pedagogisch professional zo beïnvloed dat het gezondmakend is voor het kind. Er wordt gestreefd naar harmonie en schoonheid.

- **Kleuters:** Omstreeks het vierde jaar maakt het spel een verandering door. Er ontstaat scheppende fantasie. Pedagogisch professionals kunnen dit spel verrijken door het aanbieden van nieuwe spelinhouden en uiterlijke mogelijkheden. Het spel wordt gevoed door het vertellen en voorlezen van verhalen. In het spel gaat het om het proces van het ontstaan, van het groeien. Het herhalen van dit scheppende proces in een ritme is een wezenlijk kenmerk van het spel in deze periode.

In de loop van het zesde levensjaar komt er een bepaalde doelgerichtheid bij het spel. Het kind stelt zichzelf een doel dat het bereiken wil. Het kind wenst dat wat er gemaakt wordt ook echt lijkt en roept vaker de hulp van volwassenen in om dit voor elkaar te krijgen. Naast nabootsing ontstaat er nu ook navolging. De kinderen richten hun blik op een andere manier op de volwassenen en er komt een verlangen naar het volgen van een autoriteit die ze kunnen bewonderen. Dit bewonderen is gericht op datgene wat een volwassene aan vaardigheden laat zien.

Pedagogisch professionals begeleiden deze fase door het voeden en inhoud geven aan spelmogelijkheden, door het bieden van ruimte en materialen en het vertellen van sprookjes en verhalen. In de dagelijkse bezigheden is ruimte voor de eigenheid van de pedagogisch professionals, zodat de kinderen te maken krijgen met de werkelijke mens die tegenover hen staat. De ene pedagogische professional heeft kwaliteiten in het koken en bakken de ander in het vertellen van verhalen of zingen en weer een ander laat zijn kwaliteiten zien door het samen maken van bootjes van boomschors.

7 tot 14 jaar. In deze fase maakt het kind een stap verder de wereld in. Het kind van een jaar of zeven leeft meer in zijn eigen binnenwereld, de buitenwereld komt niet meer ongehinderd binnen. Deze indrukken worden door het kind verteerd en eigen gemaakt en worden dan opgenomen in de eigen binnenwereld. In deze eigen wereld is het kind koning en net als in de sprookjes is alles mogelijk wat een kind zich voorstelt.

- **7 tot 9 jaar:** Het jongere kind staat nog open voor de wereld maar het zevenjarige kind heeft een meer afwachtende houding tegenover de wereld gekregen. In deze fase komt het kind van waarneming tot denkbeeld. De innerlijke activiteit ontwikkelt zich in het opbouwen van beelden en voorstellingen. Het kind staat steeds meer open voor het gesproken woord. Ook in deze fase wordt een kind gevoed door mooie beeldende fantasierijke verhalen. Kinderen leven vanuit hun binnenwereld en komen van daaruit de andere ander tegen. Dit kan leiden tot snel oplaaiende ruzies en uitsluitingen. Dit is oefenmateriaal voor het latere leven. Als peuter en kleuter had het kind de beweging en de vormende omgeving als mogelijkheid om zijn lichaam op

te bouwen, in deze fase heeft het kind de sociale contacten als oefenmateriaal om zijn emotionele leven op te bouwen.

Pedagogisch professionals begeleiden deze fase door eerbied en respect te tonen voor elkaar, de kinderen en de omgeving. Structuur te geven en duidelijk te zijn, door elk kind in zijn eigenheid te blijven zien en door hen te begeleiden om in een groep een relatie met anderen op te kunnen bouwen. De pedagogisch professionals laten de kinderen voelen dat de wereld een goede plek is om te zijn.

- **9 tot 12 jaar:** In deze leeftijdsfase is er nogmaals een omvorming van de blik op de wereld. Kinderen beginnen kritischer te worden en komen op een andere manier tegenover goed en kwaad te staan. De kinderen vinden veel zaken opeens kinderachtig en saai, ze worden humeurig en kunnen op alles kritiek hebben. Dit komt door de grote gevoelsverandering die de kinderen eind derde klas begin vierde klas doormaken. De kinderen hebben steeds minder toegang tot de fantasie waarmee ze tot nu toe de wereld bezagen. De wereld laat nu makkelijker zijn donkere kanten zien. Het kind krijgt steeds meer oog voor zijn eenzaamheid. In deze tijd proberen kinderen hun angsten te controleren door magische bezweringen, bijvoorbeeld als ik de deur in een keer open krijg zal mijn moeder in een goede bui zijn...De volwassenen die op een voetstuk stonden vallen er nu vanaf en het kind is hier onbewust verdrietig onder, dit laat het merken door bijvoorbeeld steeds heftiger taal, zich terugtrekken, de grenzen opnieuw opzoeken of over tegenin te gaan. Het kind beleeft zichzelf als staande tegenover de buitenwereld, die niet zo mooi en gewillig is als de fantasie geschapen had. De kinderen krijgen behoefte aan het mee maken van nieuwe dingen, die eerst nog niet mochten of konden.

Pedagogisch professionals begeleiden deze fase door, het gebruik van humor, het geven van heldere duidelijke grenzen maar ook zijn ze te vinden voor goede argumenten om eventueel van de regels af te wijken. Kinderen hebben de warme liefdevolle ondersteuning van volwassenen nodig om niet alleen te zijn met hun innerlijke eenzaamheid. De kinderen krijgen meer ruimte voor vrijheden. Deze vrijheden krijgen vorm in de Boomhut, het Struinhuis en het Veldhuis, de buiten-bso-groep. Hier is ruimte voor vuur stoken, met messen werken en andere zaken om jezelf en je eigen vaardigheden beter te leren kennen.

Vertrouwdheid vanuit ritme We vinden het belangrijk dat alle kinderen in de Vrije Speelklas en Het Grote Huis zich veilig en geborgen voelen om met vertrouwen in het leven te staan. Een aantal belangrijke elementen bieden vertrouwen aan het kind. We zorgen dat de verschillende werelden waar de kinderen in leven (thuis, school en de opvang) op elkaar zijn afgestemd. Dit doen we door een goede en regelmatige communicatie met de ouders en school. We respecteren de eigenheid van elk kind waarin we kinderen op een positieve manier benaderen. We luisteren naar de verhalen en wensen van elk kind en kijken naar hun

spel en gedrag om zo te kunnen zien hoe de kinderen gedijen in de groep. Daarnaast geven we structuur en zijn we duidelijk. Veiligheid en vertrouwen worden vergroot door het werken met vaste pedagogisch professionals en vaste groepen. De kinderen zien in principe niet meer dan drie verschillende gezichten per week in hun eigen groep. Daarnaast werken we met vaste invalkrachten zodat de kinderen ook deze pedagogisch professionals goed kennen. De pedagogisch professionals werken vanuit een gevoel van levensvreugde zodat het kind kan ervaren dat de wereld goed en mooi is.

Ook ritme en herhaling geven houvast, vertrouwen en structuur. Daarom werken we met een duidelijk herkenbaar dag- en jaarritme. Iedere dag kent een duidelijk ritme met afwisseling tussen samenzijn en eigen spel, van rust en actief bezig zijn. In de loop van het jaar volgen we met onze activiteiten en dagelijkse bezigheden de opeenvolging van de seizoenen met daarin de jaarfeesten.

Jaarfeesten De kinderen beleven aan de hand van de jaarfeesten het ritme van het jaar, van herfst naar winter, van lente naar zomer en ervaren dat ieder seizoen zijn eigen unieke waarde heeft. Op de Vrije School en in de Vrije Speelklas worden de jaarfeesten uitgebreid gevierd. In Het Grote Huis worden deze feesten doorgedragen. Dit wordt voor de kinderen zichtbaar in de verzorging van de jaartafel, de op de jaarfeesten geïnspireerde activiteiten en speciale lekkernijen. De jaarfeesten worden gevierd vanuit verschillende religieuze achtergronden en vinden vaak hun oorsprong in de natuur en de seizoenen waar de invloed van het landleven nog in doorklinkt.

Ondersteuning en begeleiding We sluiten aan bij de leeftijdsfase van een kind door aandacht voor zijn fysieke, zintuiglijke en creatieve ontwikkeling. Hier passen we onze ondersteuning en begeleiding op aan. We gaan ervan uit dat elk kind eigen ontwikkelingsmogelijkheden heeft. We willen die mogelijkheden herkennen en stimuleren, met oog voor hoofd, hart en handen zodat de kinderen op een veilige manier hun zelfstandigheid kunnen vergroten. We zorgen voor een individuele benadering waar dat mogelijk is, stimuleren en bevestigen de kinderen op een positieve manier en laten in ons eigen gedrag het goede voorbeeld zien. We streven ernaar om in een zo hecht mogelijke groep een relatie met anderen op te kunnen bouwen zodat ervaren kan worden wat het betekent om jezelf te kunnen zijn in een groter geheel. Om dit vorm te geven zijn er duidelijke afspraken, krijgen de kinderen de mogelijkheid om ruzie te maken en leren ze ruzie voorkomen en op te lossen. De kinderen ondersteunen we bij het leren om voor zichzelf op te komen of om een ander te helpen.

Morele opvoeding We willen graag een plek zijn waar je kunt voelen dat er eerbied en respect is voor elkaar en voor de omgeving. De kinderen krijgen de ruimte om zich te verwonderen over dat wat ze in de wereld tegenkomen. Ze worden meegenomen in het mooi en schoonhouden van de leefruimte en er wordt samen zorggedragen voor het speelgoed en de materialen waar ze mee werken. Alle spullen hebben hun eigen plek en worden hersteld of gerepareerd wanneer ze kapot zijn. Hierdoor kunnen de kinderen ervaren

wat zorgzaamheid en duurzaamheid is. We gaan bewust om met voeding en materialen om verspilling tegen te gaan.

We hanteren normen en waarden die passen bij de ontwikkelingsfase van het kind en die aansluiten bij de individualiteit van een kind. Elk kind kan zichzelf zijn binnen de groep zonder dat het gepest of uitgelachen wordt. We maken kinderen de consequenties van hun handelen duidelijk op een manier die bij hun leeftijd past. Ook in de moraliteit hebben de pedagogisch professionals een voorbeeldfunctie, zij leven normen en waarden voor in hun dagelijkse bezigheden en nemen de kinderen hierin mee. Hierdoor ontstaat een veilige omgeving waar kinderen zich thuis en gezien weten. Dit komt onder andere tot uiting door niet over de kinderen te spreken tijdens de opvanguren. Wanneer het nodig is om over een kind te overleggen kan dit voor of na de opvang of in een pedagogische vergadering. Ook het spreken met een ouder over het kind dient niet te gebeuren waar het kind bij staat. Daarnaast is het van belang dat een pedagogisch professional er is met aandacht, liefde en begrip voor de kinderen. Dit betekent dat eigen zorgen en levenssituaties niet met andere collega's worden besproken tijdens de uren dat de kinderen er zijn zodat een pedagogisch professional de kans krijgt om er echt met bewuste aandacht te zijn. We leren de kinderen op deze manier hoe je als mensen met elkaar om kunt gaan op een prettige manier. Andere voorbeelden hiervan zijn: Vragen stellen als je iets nodig hebt. Samen spelen of juist ruimte geven aan spel alleen als er voor een kind rust nodig is. Samen delen door afspraken te maken.

Groepsgrootte en leeftijdsopbouw.

VSK. In de Peuterklasjes komen kinderen van 2,5 tot 4 jaar en in de hele dagopvang komen kinderen van 2 tot 4 jaar. Elke klas/groep bestaat uit maximaal 16 kinderen met twee pedagogisch professionals. De inrichting van de klas/groep is huiselijk en omhullend en geeft de kinderen de mogelijkheid om zelf vorm te geven aan hun eigen spel.

HGH. Het Boshuis, Het Duinhuis en Het Strandhuis zijn onze binnengeroeven voor kleuters, 1ste en 2de klassers (leeftijd 4 t/m 8). Deze ruimtes zijn zo ingericht dat het mogelijk is om een rustige plek op te zoeken, maar ook drukker spel kan een plaats krijgen. Buiten de maaltijden om is het mogelijk voor de kinderen om vriendjes en vriendinnetjes op te zoeken in een andere ruimte, de gang of op het plein buiten.

Het Kleine Huis in het Bos is voor de 1ste en 2de klassers (leeftijd 6 t/m 8) is de plek waar de kinderen buiten zijn. Zij kunnen daar van alles ondernemen. Zij hebben een vaste schuilplek voor heel slecht weer.

De Boomhut, Het Struinhuis en Het Veldhuis: Zijn groepen voor de oudste kinderen, 3de tot en met 6de klas (leeftijd 9 t/m 12). Voor de oudere kinderen hebben we een eigen lokaal, De Boomhut. Het is belangrijk om een eigen plek te hebben om bijvoorbeeld rustig huiswerk te

kunnen maken. Ook kunnen de kinderen buiten de maaltijden om broertjes en zusjes buiten de eigen groep opzoeken en spelen op de pleinen rond de school.

Het Struinhuis en het Veldhuis zijn buitengroepen. De dagen dat de kinderen naar deze groepen gaan zijn ze buiten en kunnen van alles ondernemen. Zij hebben een vaste schuilplek voor heel slecht weer. Het Veldhuis is er alleen wanneer er genoeg aanmeldingen zijn.

BKR:

We *streven* ernaar om in een groep met twee pedagogisch professionals niet meer dan 16 kinderen te plaatsen. Mocht er een aanvraag zijn voor meer kinderen, dan wordt dit besproken met de pedagogisch professionals en kijken we naar de groepsdynamiek. De groep zal nooit groter zijn dan wat past in de verhouding leidster-kindratio: voor de groepen van 4 t/m 8 jarige kinderen is dat 10 kinderen op 1 Pedagogisch professional en maximaal 20 kinderen op 2 pedagogisch professionals. Voor de groepen met kinderen van 9 t/m 12 jaar is dat 1 pedagogisch professional op maximaal 12 kinderen.

Bij De Sprank kunnen bij de BSO maximaal 120 kinderen tegelijk opgevangen worden. Uiteraard geldt dan de groepen niet allemaal tegelijk 20 kinderen kunnen opvangen.

Het Kunsthuis

Voor kinderen vanuit alle groepen. Kleuters tot en met zesde klas

In het Kunsthuis wordt op de woensdagmiddag voor kinderen van 4 tot en met 12 jaar een kunstzinnige middag georganiseerd. Na het Kunsthuis kan een kind eventueel weer terugstromen naar zijn vaste groep. Het Kunsthuis is er alleen als er genoeg vraag naar is.

Opvang in andere groep De kinderen van Het Grote Huis hebben een vaste groep met vaste pedagogisch professionals op vaste dagen. Op de woensdagen en vrijdagen, de dagen dat er minder kinderen komen worden er groepen samengevoegd. Ook op deze dagen wordt vastgehouden aan een vaste indeling van groepen en pedagogisch professionals. Vakantiedagen en bijzondere dagen zijn afwijkend van een schooldag. Kinderen zijn er vaak de hele dag en er zijn veel minder kinderen. Het principe van vaste groep met vaste pedagogisch professionals volgen wij zoveel mogelijk, maar kan afwijken. Als Stamgroepen niet in hun geheel samengevoegd kunnen worden dan kan het voorkomen dat kinderen in hun tweede vaste stamgroep geplaatst worden. We hanteren bij de VSK en HGH een toestemmingsformulier voor de ouders waarin we aangeven welke groep de tweede vaste Stamgroep is van het kind en op welke momenten gebruik wordt gemaakt van de tweede vaste stamgroep.

Vaste gezichten criterium In Het Grote Huis is er 1 pedagogisch professional vereist bij een groep van 10 of 12 kinderen. Wij vangen in Het Grote Huis kinderen op tussen de 4 en 12 jaar. Bij de Vrije speelklas is er 1 pedagogisch professional vereist op 8 kinderen. Wij vangen

kinderen op tussen de 2 en 4 jaar bij de hele dagopvang en tussen 2,5 en 4 jaar in de peuterklassen

In de peuterklassen en bij de bso kunnen wij tijdelijk een andere beroepskracht dan een beroepskracht met een vast gezicht inzetten in het geval dat een beroepskracht met een vast gezicht ziek is, verlof heeft of op vakantie is. Dit doen wij alleen als het niet mogelijk is om een van de andere vaste gezichten op de groep in te zetten. Wanneer de beroepskracht die uitvalt langer dan vier aaneengesloten weken afwezig is wordt er zo mogelijk een beroepskracht ingezet die voor langere tijd het nieuwe vaste gezicht zal zijn bij die groep.

Pedagogische afwegingen Vanuit pedagogisch oogpunt wijken wij zelden af van de BKR. In onze ogen is het wenselijk om met ten minste twee mensen aanwezig te zijn in het gebouw. Op deze manier kunnen we de kinderen zien, horen en tegemoetkomen in hun behoeften op elk moment van de dag. Toch kan het voorkomen dat tijdens de start van een vakantie- of margedag de BKR afwijkt. Om de kinderen tegemoet te komen in hun behoeften verzorgen we de mogelijkheid tot rustig spel en spel aan tafel zodat de pedagogisch professional overzicht kan houden en er voor iedereen kan zijn. Zodra de tweede pedagogisch professional er is kan dit spel worden uitgebreid naar een ander lokaal of naar buiten. Dit is over het algemeen binnen een half uur. (Zie ook de alinea Afwijken BKR)

De beroepskrachten van Het Grote Huis en de Vrije Speelklas vallen voor elkaar in waar nodig. De kinderen van HGH kennen mede door het open deurenbeleid dat wij voeren alle pedagogisch professionals dus bij ziekte, verlof en of vakantie zullen zij zelden of nooit geconfronteerd worden met een heel nieuw gezicht. Op deze manier wordt de emotionele veiligheid en stabiliteit van de kinderen gewaarborgd.

Hoeveel beroepskrachten worden per groep ingezet Wij berekenen per 1 juli 2024 het aantal in te zetten beroepskrachten op het niveau van het kindercentrum. Op een vakantiedag of margedag is er in het Boshuis, Duinhuis, Strandhuis en huisje in het bos minimaal 1 pedagogisch professional op 10 kinderen. In de Boomhut, het Struinhuisen het Veldhuis kan dit 1 pedagogisch professional op 12 kinderen zijn omdat de kinderen in deze groep ouder zijn. We proberen altijd minimaal 1 beroepskracht op 10 kinderen aan te houden in alle groepen. In vakanties en op margedagen willen we altijd 1 extra beroepskracht inzetten ten behoeve van extra ondersteuning tijdens een activiteiten en inval tijdens de pauzes zodat er altijd genoeg beroepskrachten zijn op de groep.

Overzichten van de daadwerkelijk ingezette beroepskrachten en presentielijsten van de kinderen, inclusief een indicatie van de aankomst en vertrektijden zijn te vinden in kov -net en tactiplan. Hier is ook te zien welke kinderen zijn aan of afgemeld tijdens margedagen en vakantiedagen. Deze lijsten worden door de medewerkers gebruikt via computer of app op de telefoon van de groep. Daarnaast wordt er gebruik gemaakt van geprinte presentielijsten waarop eventuele bijzonderheden worden vermeld. Waar nodig wordt de digitale presentielijst aangepast.

Per 1 juli 2024 is het mogelijk om andersgekwalficeerde beroepskrachten in te zetten. Zij kunnen bijvoorbeeld in de vakanties of op de groep bijdragen aan het muziek en sport aanbod. Andersgekwalficeerde beroepskrachten zijn in het bezit van pedagogische module die voldoet aan de cao. We kunnen hen meerekenen in de bezetting.

Gangbare werktijden in de vakantie en op margedagen.

- 08.00 - 17.00
- 08.30 - 18.00
- 09.00 - 18.30

Bij uitzondering

- 08.00 - 13.00
- 12.00 - 18.30

Pauze tijden Tussen 11.00 en 15.30 wordt er door de medewerkers een pauze genomen van een half uur. Er wordt in het werkrooster opgenomen wie er wanneer pauze neemt. Aan het begin van de dag wordt dit nogmaals afgestemd. Tijdens de pauze wordt er over het algemeen niet afgeweken van de BKR omdat er een extra medewerker wordt ingezet.

Afwijken BKR Wanneer we tien uur aaneengesloten opvang bieden mag er drie uur per dag worden afgeweken van de BKR.

In het eerste (half)uur van de vakantie, margedag of hele dagopvang dag druppelen de kinderen binnen. Vaak zijn erin dat eerste (half)uur minder dan tien kinderen. In dit eerste halfuur kan het voorkomen dat er toch meer dan tien kinderen zijn. Dan wijken we af van de BKR. Als we meer kinderen verwachten dan worden er twee pedagogisch professionals ingezet.

Er wordt altijd door twee medewerkers afgesloten. Hierdoor wijken we aan het einde van de dag niet af van de BKR.

Wenperiode Voor kinderen die voor het eerst in een nieuw klasje of bij de hele dagopvang van de VSK komen is het belangrijk om de tijd te krijgen zich vertrouwd te maken met de pedagogisch professionals en andere kinderen. In de peuterklassen en hele dagopvang komen ouder en kind eerst een keer op bezoek. Waarna in de volgende ochtenden het blijven van de ouder wordt afgebouwd in samenspraak met de pedagogisch professionals en kijkend naar de behoeften van het kind. In Het Grote Huis komen ouders en kind een keer lunchen en na de lunch kan het kind nog wat blijven spelen om zo kennis te maken met de kinderen en de pedagogisch professionals. Wanneer een kind doorstroomt naar een volgende groep, zoals Het kleine huis in het bos, de Boomhut, het Struinhuis en het Veldhuis hoeven ze in principe niet te wennen. Door ons open deurenbeleid zijn ze vertrouwd met de pedagogisch professionals en kinderen in alle groepen. Ook de pedagogisch professionals van

de buiten-bso groepen zijn bij de kinderen bekend. Als kinderen dat willen kunnen ze wel een dagje op bezoek om alvast kennis te maken met de buitengroep of de Boomhut.

Mentorkinderen. Alle pedagogisch professionals van zowel de Vrije Speelklas als Het Grote Huis, zien de kinderen in hun groep, en hebben oog voor hun ontwikkeling. Om ervoor te zorgen dat alle kinderen goed in beeld zijn hebben de pedagogisch professionals mentorkinderen. Dit betekent dat de kinderen worden toegewezen aan een van de pedagogisch professionals die op hun groep werkt en die ze regelmatig zien. Deze pedagogisch professional is aanspreekpunt voor de ouders. Tijdens het welkomstgesprek wordt aan de ouders verteld welke pedagogisch professional hun kind als mentor heeft. Meestal doet deze pedagogisch professional het mentor gesprek zelf. De pedagogisch professional let bij de mentorkinderen op of ze gedijen en ontwikkelen. Bij zorgen over een van de mentorkinderen volgt de pedagogisch professional het protocol signalering bijzonder gedrag en/of het beleid kindermishandeling. Bij Het Grote Huis en de Vrije Speelklas worden bijzonderheden en aandachtspunten opgeschreven in kov-net bij de mentorberichten. Ter voorbereiding van de kindbespreking in de maandelijkse pedagogische vergadering neemt de pedagogisch professional de mentorkinderen door. Om de mentorkinderen goed te kunnen waarnemen zijn er waarnemingsvragen vanuit het antroposofische mensbeeld opgesteld die hierbij kunnen helpen. Daarnaast is er een pedagogisch team waar vragen aan kunnen worden gesteld.

In het document 'informatie-uitwisseling met De Vrije School' wordt beschreven hoe de samenwerking met de Vrije School Den Haag is vormgegeven en hoe de overdracht van peuterklas naar kleuterklas is geregeld. Peuters waarbij extra ondersteuning nodig lijkt te zijn worden na een kindbespreking met het team, ook besproken (met goedkeuring van ouders) met de IB-er van De Vrije School Den Haag.

Om ook de ouders op de hoogte te houden van de ontwikkeling van de kinderen bieden we bij de Vrije Speelklas tweemaal per jaar een oudergesprek aan. De ouders kunnen natuurlijk altijd zelf een gesprek aanvragen. Bij Het Grote Huis wordt er een gesprek gepland wanneer hier behoefte aan is vanuit de ouders of de pedagogisch professionals. Zowel bij de VSK als HGH wordt er bij het ophalen even kort met een ouder gesproken over de dag.

3. Dagelijkse gang van zaken

Opbouw van de ochtenden, middagen en hele dagen in de Vrije Speelklas De ochtend en middag in de peuterklas en hele dagopvang volgt een ritme van spelen en rust. Elke klas/groep heeft zijn eigen ochtendritueel waarbij de ouders en kinderen op een prettige manier afscheid van elkaar kunnen nemen. In dit ochtendritueel wordt gezongen en worden versjes en handspelletjes gedaan. Op verschillende dagen worden er activiteiten aangeboden zoals broodjes bakken, schilderen, tekenen of wandelen. Naast geleide activiteiten is er genoeg ruimte voor het vrije spel. Ook wordt er op de ochtend fruit geschild en eten

gemaakt waarbij de kinderen kunnen helpen. Aan het einde van de speeltijd wordt er door de kinderen en de pedagogisch professionals samen opgeruimd en gaat iedereen aan tafel waar er samen wordt gegeten.

In elke klas en groep wordt er in de ochtend buiten gespeeld. Rond 12.30 worden de ochtend kinderen opgehaald en rond 12.00 uur gaan de kinderen van de verlengde middag groep naar binnen. De kinderen die voor de middag of de hele dag blijven krijgen een warme maaltijd en een rust of slaap moment. De verlengde middagkinderen worden rond 14.40 opgehaald en de middagkinderen van het zeehuisje rond 15.00

Gedurende de dag worden er liedjes gezongen, hand-spelletjes gedaan en mooie korte verhalen verteld. Op deze manier wordt het spel van de kinderen begeleid met schoonheid en komen de kinderen veel in contact met taal. In de middag wordt er ook weer buiten gespeeld, in de peuterschool, het eigen plein of de binnentuin.

Bij een aantal jaarfeesten worden de ouders uitgenodigd. Met Sint-Maarten en Palmpasen maken we bijvoorbeeld een optocht door de duintjes achter de Vrije Speelklas. Hierbij zijn de kinderen altijd samen met hun ouders.

Dagopbouw in Het Grote Huis Elke pedagogisch professional kan een basisgroep van 10 kinderen verzorgen. In een lokaal is ruimte voor maximaal twee basisgroepen, 20 kinderen met twee pedagogisch professionals. Daarnaast willen we waar mogelijk werken met de inzet van (vaste) vrijwilligers of stagiaires om de pedagogisch professional te ondersteunen. In de praktijk hebben we gemerkt dat het werken met maximaal 16 kinderen en twee pedagogisch professionals prettig is. Onze afspraak is dan ook om hier zoveel mogelijk ruimte voor te maken. Bij elke plaatsing boven de 16 kinderen wordt met de pedagogisch professional gekeken naar de groepsdynamiek om te kijken of plaatsing mogelijk is.

Er zijn twee momenten dat de kinderen vanuit school naar Het Grote Huis komen. Op de woensdag komen alle kinderen om 12.30. Op de vrijdag zijn de kleuters om 12.30 vrij en de andere kinderen rond 14.50. Op maandag, dinsdag en donderdag komen alle kinderen rond 14.50. De kleuters worden door hun kleuterjuf naar ons gebracht en de oudere kinderen komen zelfstandig.

De pedagogisch professionals beginnen de dag gezamenlijk met een spreuk. Ze richten hun aandacht op de kinderen en de activiteiten die komen die dag. Verder kijken ze hoe ze elkaar kunnen ondersteunen om de dag voor iedereen goed en plezierig te laten verlopen.

Naast het ondersteunen van de kinderen doen de pedagogisch professionals huishoudelijk werk, zoals afwassen, schoonmaken, opruimen en het verzorgen van de maaltijden. Ook wordt er zorggedragen voor de algemene ruimtes. Zo ervaren de kinderen dat het verzorgen van de maaltijden en van de ruimte onderdeel is van het dagelijks leven, net als thuis. Ook de

kinderen hebben een rol in de verzorging van de leefomgeving en helpen mee met opruimen van speelgoed en keukengerei. Rond zes uur hebben de kinderen met de pedagogisch professionals opgeruimd en worden de ouders welkom geheten om hun kinderen te halen. We laten ouders en kinderen weten dat ze welkom zijn door de ruimten waar kinderen verblijven gezellig en beschikbaar te houden tot de ouders en kinderen daadwerkelijk naar huis zijn. Wanneer er in het laatste half uur weinig kinderen zijn spelen die samen in een van de lokalen tot hun ouders er zijn.

Vrije tijd De tijd die kinderen op de buitenschoolse opvang doorbrengen is vrije tijd, dus plezier beleven, zelf kunnen kiezen en geen prestatie hoeven leveren. We willen kinderen de kans geven om hun eigen fantasie te gebruiken, zichzelf te vermaken en activiteiten te ondernemen. Er is ruimte voor binnen- en buitenspelen. De pedagogisch professionals maken het mogelijk om op een rustige plek te lezen, tekenen en knutselen of rustig te spelen. Maar ook wildere ren-, bal- en tikspellen zijn mogelijk op de verschillende pleinen en in op het grasveldje in de duintjes achter de school. Buiten is er in principe altijd een pedagogisch professional aanwezig om de kinderen te ondersteunen wanneer dat nodig is. Tenzij er kinderen buitenspelen waarvoor ouders toestemming hebben gegeven dat zij alleen zonder toezicht dan mogen. De verhalen die we voorlezen en de activiteiten passen bij de ontwikkelingsfase van de kinderen. We gebruiken duurzame materialen en richten ons op de natuur. De activiteiten zijn een onderdeel van de vrije tijd. De kinderen kunnen kiezen eraan mee te doen.

Vertrouwen in zelfstandigheid In de thuissituatie krijgen kinderen in de loop van de jaren steeds meer zelfstandigheid en bewegingsruimte. Eerst mag een kind fietsen tot de hoek, later voor het eerst een blokje rond. Uiteindelijk fietst een kind zelf naar school. Zo geven we ook de kinderen van Het Grote Huis in samenspraak met de ouders de mogelijkheid om steeds zelfstandiger te worden, meer bewegingsvrijheid te krijgen en hen daarin vertrouwen te schenken. Dit zal bij elk kind en hun ouders een afstemmen zijn. Voor de kinderen is het fijn om op deze manier te ontdekken hoe bijvoorbeeld met een mes en vuur en verdere zelfstandigheid om te leren gaan.

De afspraken hierover zijn terug te lezen in ons beleid veilige en gezonde omgeving en zijn ook opgenomen in het toestemmingsformulier.

Groepsactiviteiten vanuit VSK en HGH. Bij het ondernemen van activiteiten met meerdere basisgroepen draagt een vaste pedagogisch professional zorg voor een groep van maximaal 10 kinderen. De kinderen van een groep blijven bij hun eigen pedagogisch professional wanneer ze onderweg zijn en deze telt regelmatig de kinderen. Ook wanneer de kinderen weer bij elkaar moeten komen, verzamelen ze bij hun eigen pedagogisch professional. Bij een uitstapje met meerdere basisgroepen zorgen voor extra vrijwilligers of pedagogisch medewerkers. Voor kinderen die extra aandacht nodig hebben maken we aparte afspraken samen met de ouders. In principe gaan we altijd in kleine groepjes op pad. We gaan nooit op

stap met meer dan 30 kinderen. Bij uitstapjes waarbij gebruik gemaakt wordt van tram of bus zijn er extra pedagogisch professionals mee.

- Op het strand wordt niet gezwommen. Pootjebaden mag
- Bij roeien draagt ieder kind een zwemvest en moet een zwemdiploma hebben.
- Voor het klimmen in bomen zijn speciale afspraken gemaakt.

Op weg naar de locatie van een activiteit lopen de kinderen als groep tussen de pedagogisch professionals in. Er loopt altijd een pedagogisch professional voorop en een pedagogisch professional die achteraanloopt. Zo is er overzicht over de hele groep. Er wordt gewacht op elke hoek en oversteken gebeurt als hele groep.

Wanneer we op stap gaan nemen we een rugzak mee met een telefoon, presentielijst kinderen, EHBO-spullen, wc-papier, water, zo nodig zonnebrandcrème en eventueel brood of fruit. De pedagogisch professionals die thuisblijven zijn op de hoogte wie er met welke groep op pad is.

Vanuit de peuterklassen worden geen activiteiten ondernomen waarbij verschillende basisgroepen bij elkaar worden gevoegd. Uitzondering hierop zijn sommige jaarfeesten die gezamenlijk worden gevierd. Hierbij zijn de ouders van de kinderen aanwezig, zij hebben op dat moment zelf de verantwoordelijkheid voor hun eigen kinderen. Bij de hele dagopvang worden er wandelingetjes gemaakt in de duinen rondom de opvang. Dit is altijd vanuit een enkele basisgroep met de passende hoeveelheid pedagogisch professionals.

4. organisatie

Zelfstandigheid en verantwoordelijkheid In onze organisatie werken de pedagogisch professionals grotendeels zelfstandig. Ze zijn verantwoordelijk voor hun eigen basisgroep of peuterklas en ondersteunen elkaar daarbij. De pedagogisch professionals geven zelf vorm aan het dagelijks werk en de activiteiten waarbij ze hun eigen kwaliteiten en talenten inzetten. Zo blijft het pedagogisch handelen groeien en ontwikkelen en van hoge kwaliteit.

Er is pedagogische ondersteuning om hen bij het dagelijks werk te begeleiden door een pedagogisch team. Twee keer per maand komen de pedagogisch professionals bij elkaar voor intervisie, studie en om het werk en de pedagogische zaken te bespreken.

Bij De Sprank werken we met gediplomeerde pedagogisch professionals. Ook bieden wij de mogelijkheid voor ervaringsplekken voor medewerkers in opleiding. Zij staan altijd als boventallig op een groep. BBL studenten kunnen in de loop van hun opleiding steeds meer zelfstandig aan het werk als pedagogisch professional in opleiding.

Ondersteuning en aansturing De pedagogisch professionals worden gedragen door de vennoten en al hun collega's waar ze met vragen en ideeën terecht kunnen. Daarnaast is er ondersteuning in de pedagogiek en het dagelijks reilen en zeilen.

Coaching Vanuit De Sprank geven we elke medewerker de kans zich te ontwikkelen en daarmee het bewustzijn over het eigen pedagogisch handelen te vergroten.

Daarnaast dragen we zorg voor het vormgeven en levend houden van onze pedagogische ideeën in het pedagogisch beleid. Vanuit dit idee wordt er binnen De Sprank gewerkt met een pedagogisch beleidsmedewerker/coach.

We geven vorm aan de coaching door observaties op de groepen; om mee te kijken naar specifieke kinderen, groepsdynamiek, samenwerking en pedagogisch handelen. Daarnaast hebben alle pedagogisch professionals regelmatig persoonlijke coachgesprekken waarin specifiek kan worden ingegaan op vragen over pedagogisch handelen, samenwerking binnen het team en wordt een eventuele observatie besproken. Elke maand is er een pedagogische vergadering waarbij een pedagogisch coach aanwezig is. In deze vergadering is er aandacht voor studie, kindbesprekingen, samenwerken en protocollen die over pedagogisch inhoudelijke zaken gaan. Binnen de coaching wordt aandacht besteed aan eventuele scholing van een pedagogisch professional.

In een apart document (uren pedagogisch beleidsmedewerker/coach) is te vinden hoe de uren van de pedagogisch beleidsmedewerker/coach worden vormgegeven.

Oudercommissie Binnen de Sprank werken we met een oudercommissie. De oudercommissie komt ten minste 3 a 4 maal per jaar samen of vaker als dat nodig is. In de oudercommissie zitten ouders vanuit de Vrije Speelklas en Het Grote Huis. De ouders uit de

oudercommissie denken mee vanuit het perspectief van de ouders en worden door ons op de hoogte gehouden en om advies gevraagd bij wijzigingen in het beleid.

Werken met vrijwilligers en stagiaires. Bij De Sprank kunnen we werken met stagiaires. Er wordt soms ook met vrijwilligers gewerkt. Door de ondersteuning van vrijwilligers kunnen we een hogere kwaliteit van opvang garanderen.

In Het Grote Huis ondersteunen de eventuele vrijwilligers bij de dagelijkse taken. Bij de buiten-bso groep ondersteunen de eventuele vrijwilligers om extra activiteiten mogelijk te maken en meer ogen te hebben bij het maken van vuur en het werken met zakmessen. Ook kunnen we gebruik maken van vrijwilligers bij incidentele activiteiten zoals workshops om de kinderen en pedagogisch professional te ondersteunen.

We werken met een vrijwilligersbeleid. We nemen de vrijwilligers en stagiaires mee in de pedagogische uitgangspunten en andere werkafspraken en vragen van hen deze uit te dragen en net zo te werken als de pedagogisch professionals. De stagiaires en vrijwilligers worden begeleid door de pedagogisch professionals en zijn als ondersteuning aanwezig. Verder kan er desgewenst begeleiding zijn van iemand uit het pedagogisch team.

De vrijwilligers en stagiaires hebben op de groep dezelfde taken als de pedagogisch professionals. Zij staan als boventallig op de groep, de verantwoordelijkheid ligt te allen tijde bij de pedagogisch professional. Vrijwilligers voeren geen welkomstgesprekken en zijn geen aanspreekpunt voor ouders als er iets is voorgevallen.

5. kwaliteit vanuit aandacht

De pedagogisch professionals van de Vrije Speelklas hebben kennis van de ontwikkelingsfasen van het jonge kind. De pedagogisch professionals van Het Grote Huis hebben een duidelijk beeld van de algemene ontwikkeling van kinderen in de basisschool leeftijd. Zij zien de kinderen gemiddeld twee of meer ochtenden, middagen of hele dagen per week en zijn goed in staat om samen met de ouders een beeld te vormen van ieder kind. Wanneer er zorgen zijn over de ontwikkeling van een kind dan kunnen de pedagogisch professionals elkaar consulteren, maar ook de hulp inroepen van iemand uit het pedagogisch team. Daarnaast werken we samen en delen we het gebouw met de Vrije School Den Haag. Dat betekent dat er wanneer nodig en in acht neming van de privacy van het kind overleg is met de intern begeleider van De Vrije School. Verder hebben we verbinding met het Netwerk antroposofische zorg voor kinderen en ouders. Hier zijn artsen en therapeuten verenigd die zich vanuit de antroposofie inzetten voor ouders en kinderen.

Protocollen en werkafspraken. Wij hebben afspraken gemaakt om de zorg voor de kinderen en de kwaliteit van de opvang te borgen. Deze zijn vastgelegd in verschillende protocollen en werkafspraken. De protocollen en werkafspraken houden we levend door ze te bespreken in het werkoverleg en passen we waar nodig aan vanuit gebeurtenissen in de praktijk.

Hieronder volgt een lijst met protocollen en werkafspraken die het pedagogisch beleidsplan compleet maken. Onderstaande documenten zijn te vinden in Dropbox en in de info-map in het kantoor en zijn op aanvraag beschikbaar voor ouders.

- Protocol kindervermissing
- Meldcode kindermishandeling
- Signalering bijzonder gedrag
- Toiletbezoek peuters
- Vier-ogen beleid peuters
- Beleid veilige en gezonde omgeving
- Bijlage veilige en gezonde omgeving voor buitengroepen
- Bijlage pedagogisch beleidsplan voor buitengroepen
- Klachtenregelement
- Ontruimingsplan en brandoefening
- Informatie-uitwisseling Vrije School en overdracht peuters naar kleuters
- Half uursregeling, drie uursregeling en achterwacht

- Inwerkplan nieuwe medewerkers
- Formulieren:
 - Welkomstformulier
 - Toestemmingsformulier HGH
 - Toestemmingsformulier opvang tweede vaste stamgroep HGH/VSK
 - Overeenkomst gebruik geneesmiddelen De Sprank
 - Kind in beeld HGH-formulier
 - Kind in beeld VSK-formulier
 - Ongevallen registratie
- Vrijwilligersbeleid
- Stagiaire beleid (= gewone protocollen + contracten)
- Wanneer is een kind kleuterrijp
- Beleid Het Grote Huis over margedagen, vakantiedagen, extra dagen en ruilen (staat op de website)
- Afspraken inzet pedagogisch beleidsmedewerker/coach

Aanpassingen pedagogisch beleidsplan

Naam	Datum	Onderwerp	Opmerking
Esther Wilzing	29-06-23	○ Vaste gezichten criterium en afwijken BKR. Blz. 8,9 en 10	○ Door oudercommissie van advies voorzien ○ Voetnoot is aangepast
Esther Wilzing	07-07-23	○ Hele document aangepast aan nieuwe schooltijden HGH en VSK	○ Nieuwe versie wordt op website geplaatst. En in Dropbox gezet. ○ Voetnoot is aangepast
Esther Wilzing n.a.v. aantekeningen van team VSK	21-02-24	○ Kunsthuis, regel toegevoegd ivm niet altijd open. ○ Opvang in andere groep, vaste gezichten criterium. Duidelijk VSK en HGH benoemd. ○ Behoefte van het kind toegevoegd aan wenperiode	○ Nieuwste versie wordt op website geplaatst en in Dropbox gezet. ○ Voetnoot is aangepast
Esther Wilzing	20-04-24	○ Antroposofische ondersteuning school vervangen door verbinding met platform	○ Voetnoot is aangepast ○ Nieuwe versie is in Dropbox gezet en

N.a.v. pedagogische vergadering		antroposofische zorg ouders en kinderen. ○ De tekst rondom vrijwilligers aangepast, dat er eventueel vrijwilligers zijn, niet dat ze er standaard zijn.	geprint en in de map gedaan. Door Esther W.
Esther Wilzing Aanleiding vragen GGD.	13-12-24	○ Aangegeven dat het afnemen van extra dagdelen (voorlopig) alleen geldt voor HGH ○ Aangegeven dat de tekst over uitstapjes maken alleen geldt voor HGH. + uitleg over uitstapje VSK-zomerfeest.	○ Nieuwe versie in Dropbox gezet en geprint en in de map gedaan door Esther W.
Dymphna/Esther	25-3-25	Van alles veranderd in teamverband op de protocollenoctend.	○ Nieuwe versies moeten nog in HGH en VSK!